

Agata Lizak

Polityka kulturalna gmin ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki gmin uzdrowiskowych

Rocznik Samorządowy 4, 246-257

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Agata Lizak, Wyższa Szkoła Prawa i Administracji Przemysław-Rzeszów,
Zamiejscowy Wydział Prawa i Administracji w Rzeszowie

Polityka kulturalna gmin ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki gmin uzdrowiskowych

Cultural Policy of Municipalities - Peculiarity of Spa Towns

przesłanie tekstu 13 lipca 2015 r., ocena 7 października 2015 r.

Abstrakt

W artykule przedstawiono wybrane zagadnienia teoretyczne z zakresu polityki kulturalnej gmin, a zwłaszcza gmin posiadających status gmin uzdrowiskowych. Na początku poruszono problem ogólnych uwarunkowań prowadzenia polityki kulturalnej w jednostkach samorządowych najniższego szczebla. Omówiono zarówno konstytucyjne, jak i ustawowe podstawy gminnych kompetencji w zakresie kultury. Wspomniano także o aktach prawa międzynarodowego oraz ważniejszych postanowieniach dokumentów niższej rangi. Następnie poruszono temat podstaw dla prowadzenia polityki kulturalnej w gminach uzdrowiskowych. By ukazać ich specyfikę w tym zakresie, omówiono nie tylko aktualny stan prawny, ale także aspekt historyczny. Ponadto, tekst porusza temat propozycji względem przyszłego prawa.

Słowa kluczowe: polityka kulturalna, gmina, gmina uzdrowiskowa

Abstract

The article shows chosen theoretical problems of cultural policy in communities, exceptionally those that have a health resort status. At the beginning, the text concerns about general causation of leading cultural policy by the smallest local government units. Both constitutional and statutory grounds of communities' competences in cultural issues were presented. Also, some international law acts and major documents of lower rank were mentioned. Next, the article touches a problem of cultural policy legal grounds in health resort communities. To show their specificity, not only was a present legal status shown, but also an historical aspect of this question. Moreover, the text concerns about some propositions for future legislator.

Keywords: cultural policy, community, health resort community

1. Wstęp

Polityka kulturalna to istotna i mająca długą tradycję sfera działalności najniższych jednostek samorządu terytorialnego. Zadania z nią związane należą do zadań własnych gminy, określonych w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym¹. Stanowiący o tym przepis znajduje oparcie zarówno w normach konstytucyjnych, jak i w normach prawa międzynarodowego. Dokumenty mniejszej rangi również poruszają problematykę polityki kulturalnej i jej główne założenia – co jednak ciekawe, nie zawsze prezentują linię zgodną z przeważającą koncepcją decentralizacji. Mimo to, choć wciąż istnieją sprawy zarezerwowane dla szczebla centralnego, działalność gmin wydaje się na tym polu dominować.

Na szczególne potraktowanie zasługuje specyfika polityki kulturalnej w gminach uzdrowiskowych. Z jednej strony bowiem, na podstawie odesłania zawartego w art. 46 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych², wykonują one wszystkie zadania przewidziane we wspomnianej już ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, a więc także zadania z zakresu polityki kulturalnej. Z drugiej zaś – jej realizacja wykracza w nich poza podstawowe zadanie gmin, jakim jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty³. Całoroczny ruch turystyczny sprawia bowiem, że adresatem przedsięwzięć kulturalnych są przede wszystkim kuracjusze, w związku z czym polityka kulturalna powinna zwracać uwagę nie tylko na potrzeby stałych mieszkańców⁴. Z kolei sprawna i kreatywna realizacja zadań gminy w tej sferze stanowić może skuteczne narzędzie promocji miejscowości uzdrowiskowych, co w gminach nastawionych na zyski z turystyki pełni niebagatelną rolę.

W artykule skupiono się więc na aspekcie teoretycznym omawianego zagadnienia. Przeanalizowano przede wszystkim podstawy prawne prowadzenia przez gminy polityki kulturalnej. Choć najwięcej miejsca poświęcono rozważaniom na temat aktualnego stanu prawnego, to nie pominięto również uwag na temat dawnych rozwiązań, jak również ewentualnych pożądaných zmian. Do osobnego opracowania pozostawiono zaś szersze omówienie funkcjonowania norm dotyczących polityki kulturalnej w praktyce.

2. Polityka kulturalna jako sfera działania samorządu terytorialnego

Polityka kulturalna jest polityką publiczną, gdyż „realizuje zadania służące zaspokajaniu zbiorowych potrzeb społeczności lokalnej lub też całego społeczeństwa”⁵, a jej przedmiotem są „dobra, które nie mają charakteru cech towaru stanowiącego przedmiot obrotu gospodarczego, a korzystanie z nich przez jednych nie pomniejsza

możliwości drugich”⁶. Mówiąc o niej, należy więc mieć na uwadze nie tylko działania organów państwa, ale także samorządu terytorialnego. Rozpoczęty w wyniku transformacji proces decentralizacji władzy publicznej dotyczył bowiem wielu dziedzin życia społecznego, w tym również kultury.

Pogląd, że decyzje dotyczące szeroko pojętej kultury powinny zapadać jak najbliżej obywateli, ma jednak dłuższą historię. Przykładowo, art. 3 Konstytucji marcowej z 1921 r.⁷ stanowił, że „Rzeczpospolita Polska, opierając swój ustrój na zasadzie szerokiego samorządu terytorialnego, przekaże przedstawicielstwu samorządu właściwy zakres ustawodawstwa, zwłaszcza z dziedziny administracji, kultury i gospodarstwa”. Współcześnie, także mówiąc o polityce kulturalnej gmin można odwołać się do przepisów najwyższej rangi, tj. przepisów konstytucyjnych⁸, w myśl których zasada pomocniczości ujęta już w preambule nie jest ograniczona do konkretnych sfer działania (obejmuje więc także kulturę), a decentralizacja władzy publicznej w art. 15 ustawy zasadniczej została wprost podniesiona do rangi zasady ustrojowej. Jej konkretyzacją są z kolei przepisy zawarte w rozdziale VII konstytucji, poświęconym zagadnieniu samorządności. Kluczowe jest w tym wypadku postanowienie art. 163, według którego „Samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne nie zastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych”. Z kolei art. 166 ust. 1 Konstytucji głosi, że działalność gminy w ramach wykonywania zadań własnych ma być ukierunkowana na zaspokajanie potrzeb wspólnoty.

Przepisy gwarantujące podział kompetencji między organy państwa a samorząd weszły jednak w życie wcześniej niż obecnie obowiązująca Konstytucja, gdyż wraz z przywróceniem samorządu gminnego. Art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym stanowi, że do zadań własnych gminy należą sprawy kultury, przy czym ustawodawca wyróżnił tu w szczególności sprawy bibliotek gminnych, innych placówek upowszechniania kultury, a także – na mocy nowelizacji z 2003 r.⁹ – ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Szczegółowy zakres zadań w tym zakresie omówiono w innych ustawach, czego reprezentatywnym przykładem jest chociażby ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach¹⁰ (która m.in. nakłada na gminy obowiązek prowadzenia co najmniej jednej biblioteki publicznej) czy ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (mocą której do rady gminy należy m.in. decyzja w sprawie utworzenia parku kulturowego). Istotne z punktu widzenia funkcjonowania samorządów jest także to, że do zakresu polityki kulturalnej zalicza się nie tylko rozwój instytucji kultury, twórczości artystycznej czy upowszechnianie dóbr kultury, ale także wykorzystanie walorów kulturalnych danej jednostki w celach marketingowych¹¹. Takie

ujęcie sprawia zaś, że polityka kulturalna obejmuje – spośród katalogu zadań własnych gminy – także część promocji gminy ujętej w art. 7 ust. 1 pkt 18.

Decentralizację w omawianej sferze próbowano – w latach dziewięćdziesiątych – wzmocnić innymi sposobami, m.in. poprzez wyznaczenie kierunków działania w polityce kulturalnej w rządowym dokumencie z 1993 roku. Stwierdzono w nim, że „prowadzona przez państwo polityka kulturalna powinna sprzyjać rozwojowi demokracji, społeczeństwa obywatelskiego”¹². Takim celom niewątpliwie służy zaś przekazanie kompetencji na niższe szczeble władzy.

W praktyce zauważa się jednak niekonsekwencję w przeprowadzaniu procesu decentralizacji na płaszczyźnie polityki kulturalnej¹³. Zwraca się uwagę na niesamodzielność finansową jednostek samorządu terytorialnego czy pozostawienie wielu kompetencji w rękach administracji resortowej. Również deklaracje władz nieraz stoją w sprzeczności z założeniami subsydiarności czy decentralizacji. Przykładem były rządowe opracowania z 1995 r. zaznaczające, że polityka kulturalna stanowi zadanie państwa, ze szczególną rolą organów centralnych. Źródłem takiego braku spójności poszukuje się m.in. w przeszłości, na co wskazuje widoczna różnica między państwami postkomunistycznymi, w których pozycja ministerstw kultury jest bardzo silna, a państwami Europy Zachodniej, gdzie sprowadza się ona do określania kierunków polityki kulturalnej¹⁴. *De lege ferenda*, wprowadzenie takich rozwiązań proponuje się również w Polsce¹⁵. Należy wszakże przyznać, że mimo tych trudności aktywność samorządów na polu kultury w porównaniu z aktywnością państwa nie jest mała. Świadczyć o tym może chociażby fakt, że stosunkowo szybko – bo już w roku 1996 – wydatki gminne przeznaczone na kulturę przekroczyły wydatki budżetu państwa na ten cel¹⁶. Taka sytuacja utrzymuje się do dzisiaj, gdyż w budżecie państwa na cele związane z kulturą przeznaczają się zwykle mniej niż jeden procent, podczas gdy w przypadku gmin odsetek ten jest kilkakrotnie wyższy (przykładowo w 2015 r. było to ok. 3,6%, a i tak jest to najniższy wskaźnik od lat¹⁷).

Warto zauważyć, że realizowanie zadań polityki kulturalnej na szczeblu samorządowym ma wsparcie w postanowieniach dokumentów międzynarodowych. Warto odwołać m.in. do założeń polityki kulturalnej przyjętych w 1998 r. na zakończenie konferencji UNESCO w Sztokholmie, gdzie przyjęto jedno z postanowień o treści: „W świecie współzależności należy tworzyć politykę kulturalną równolegle na różnych szczeblach – lokalnym, regionalnym, krajowym i globalnym”¹⁸. Podobne postanowienia zawiera uchwalona w 2005 r. Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności wyrazu kulturowego, w której zaleca się „uświadamianie jej [kultury – przyp. autorki] wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej”¹⁹. Również

akty prawa unijnego ukierunkowują działalność samorządów, zachęcając chociażby do podjęcia współpracy z innymi państwami²⁰.

3. Polityka kulturalna a gminy uzdrowiskowe

O tym, że dobrze prowadzona polityka kulturalna może przyciągnąć kuracjuszy, przekonano się już w XIX wieku, kiedy osoby przybywające „do wód” w celu ściśle leczniczym stawały się paradoksalnie mniejszością. Już wtedy promocja uzdrowisk opierała się nie tylko na chwalebnym skuteczności w uśmierzaniu rozmaitych dolegliwości, a wspominano także o szeroko pojętej infrastrukturze kulturalnej. Dowodem na to mogą być ówczesne artykuły z gazet, gdzie – m.in. – Busko-Zdrój przedstawiano jako miejsce, gdzie znajduje się „teatr (...) i sala do zebrań wieczornych, w której często odbywają się bale” (taki opis można było odnaleźć w czasopiśmie „Kłosy” z 1869 r.)²¹.

Dziś również na walory turystyczne uzdrowisk wpływają nie tylko zasoby naturalne, klimatyczne, krajobrazowe czy też infrastruktura hotelowa i gastronomiczna. Choć to one – również pod względem prawnym – stanowią warunek *sine qua non* powstania i funkcjonowania uzdrowiska, to w warunkach konkurencyjności na polu turystyki ważne jest również stworzenie zaplecza kulturalnego, pozwalającego kuracjom i turystom ciekawie wykorzystać wolny czas²². Specyficzna kultura miejscowości uzdrowiskowych, wytworzona na przestrzeni dziejów m.in. dzięki popularności kurortów wśród artystów, dziś jest dostrzegana jako potencjał do wykorzystania, podobnie jak lokalny folklor regionów, w jakich usytuowane są uzdrowiska²³. Co prawda, według badań przeprowadzonych w 2005 r. przez Instytut Turystyki w Krakowie Sp. z o.o. oraz Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP, jedynie około 2,3 % turystów przybywa do uzdrowisk w celu ściśle związanym w kulturą²⁴, to oferta gmin uzdrowiskowych w tym zakresie jak najbardziej może odpowiadać również potrzebom osób, które do uzdrowiska przyjechały w celu leczniczym czy wypoczynkowym. O ile bowiem stan zdrowia czy stan zmęczenia stanowią czynniki wewnętrzne wpływające na decyzję o wyjeździe do kurortu (tzw. „popychanie”), o tyle możliwość spędzenia czasu wolnego – a w tym z pewnością mieści się możliwość skorzystania z dobrodziejstw kulturalnych – jest ważnym czynnikiem zewnętrznym (tzw. „przyciąganie”) i w dużej mierze może wpłynąć na wybór takiej a nie innej miejscowości będącej celem podróży²⁵. To zaś wskazuje na ważny aspekt polityki kulturalnej, jakim jest przyczynianie się jej do promocji danej gminy. Jest to istotne zwłaszcza biorąc pod uwagę, że jako jedną z przyczyn słabszego niż niegdyś rozwoju uzdrowisk²⁶ podaje się brak należytej reklamy usług proponowanych w danym uzdrowisku, która to reklama jest niezbędna by wyróżnić

się na coraz szerszym rynku usług zdrowotnych²⁷. Miejscowości uzdrowiskowe, w których brak obiektów będących miejscami życia kulturalnego, uznaje się za te o niższym standardzie²⁸.

Szczególna rola miejscowości uzdrowiskowych w zakresie polityki kulturalnej bywała także dostrzegana przez ustawodawcę. Obowiązująca za czasów wielkiego rozkwitu polskich kurortów ustawa z dnia 23 marca 1922 r. o uzdrowiskach²⁹ w art. 35 wspominała, że do zadań wydziału wykonawczego (zarządu) komisji uzdrowiskowej należało m.in. „prowadzenie przedsięwzięć, mających na celu kulturalne rozrywki gości kuracyjnych oraz wydawanie na nie zezwoleń przedsiębiorcom prywatnym dla przedstawienia władzom policyjnym do ostatecznej decyzji, oraz reklamowanie uzdrowiska”. Ponadto, wzmianka o kulturze znajdowała się także w art. 40, który ustanawiał fundusz kuracyjny wraz z enumeratywnym określeniem wpływów: jedno ze źródeł finansowania stanowiły „opłaty od widowisk, zabaw, koncertów, itp”. Jak widać, już w dwudziestoleciu międzywojennym politykę kulturalną uznawano zarówno za skuteczne narzędzie promocyjne (pośrednio świadczy o tym ujęcie w jednym punkcie art. 35 prowadzenia działalności kulturalnej z kompetencją do reklamowania miejscowości), jak i za sposobność do zwiększenia dochodów uzdrowiska. Również w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym³⁰ mowa jest o działalności rad narodowych miejscowości uzdrowiskowych – w myśl art. 4 ust. 2 ustawy do ich zadań należy m.in. „zaspokajanie potrzeb kuracjuszków, wczasowiczów i turystów w zakresie potrzeb (...) kulturalnych (...)”. Z kolei art. 13, regulujący kwestię przeznaczania wpływów z opłaty uzdrowiskowej, zwraca uwagę na szczególną konieczność wydatkowania funduszy pochodzących z tego źródła na „zapewnienie porządku, higieny, estetyki i innych warunków niezbędnych dla zaspokajania potrzeb kulturalnych”. Również funkcjonujące w tamtych czasach Państwowe Przedsiębiorstwa Uzdrowiskowe w wydawanych rozporządzeniach przewidywały obowiązek powołania w uzdrowisku Zakładu Kulturalno-Oświatowego, w którym pracować mieli wykwalifikowani instruktorzy k.o. Poza celami *stricte* rozrywkowymi, do jakich zaliczyć należy organizowanie przez nich wieczorków zapoznawczych czy rozmaitych konkursów, do ich zadań należało również sprowadzanie do miejscowości uzdrowiskowych artystów i zespołów estradowych³¹.

Obowiązująca obecnie ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych nie zawiera bezpośrednich odwołań do prowadzenia polityki kulturalnej przez gminy uzdrowiskowe, co *prima facie* można by uznać za regres w stosunku do poprzednich uregulowań. Regres to jednak dosyć pozorny, gdyż w rzeczywistości gminy uzdrowiskowe

i działające w nich komisje uzdrowiskowe niejednokrotnie do swoich zadań i celów zaliczają kwestie związane z działalnością celem zaspokojenia kulturalnych potrzeb kuracjuszy i turystów³². Nie jest to z ich strony dobrowolne poszerzanie katalogu wyznaczonych przez ustawodawcę zadań, gdyż ich katalog nie został zamknięty – świadczy o tym użycie zarówno w art. 46, jak i w art. 47, sformułowania „w szczególności”. Zdarza się ponadto, że komisja uzdrowiskowa łączona jest z komisją, której zadaniem jest zajmowanie się kwestiami kulturalnymi³³. Ponadto, ustawa zawiera pewne – zrozumiałe dla celów funkcjonowania miejscowości uzdrowiskowych – ograniczenia odnoszące się także do działalności kulturalnej gminy. W myśl art. 38a, wymieniającego zakazy dotyczące określonych sfer w najściślejszej strefie ochrony uzdrowiskowej, a więc w strefie „A”, zabrania się organizowania imprez masowych, które mogłyby zakłócać proces leczenia uzdrowiskowego czy też rehabilitacji uzdrowiskowej, jak również działalności rozrywkowej naruszającej ciszę nocną (wyznaczoną w godzinach od 22.00 do 6.00). Nie jest to jednak zakaz bezwzględny – dopuszcza się organizowanie imprez wymienionych w harmonogramie imprez gminnych. Za zapis na rzecz kultury można uznać ograniczenie zakazu prowadzenia targowisk, wyłączając zeń punkty sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych i produktów regionalnych – pośrednio wpływać to może na promocję lokalnego dziedzictwa.

De lege ferenda, raczej nie spotyka się w propozycjach zmian ustawy uzdrowiskowej, ferowanych m.in. przez Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP³⁴ (SGU RP), koncepcji podkreślenia kwestii kulturalnych jako mających szczególne znaczenie dla uzdrowiska. Uregulowania zawarte w ustawie z 1990 r. uważa się więc za wystarczające, co zresztą zdaje się znajdować odzwierciedlenie w praktyce. Jednak wobec niejednoznacznego w stosunku do specyfiki gmin uzdrowiskowych (jak zresztą również innych gmin o walorach turystycznych) przepisu stanowiącego, że istotą zadań własnych gminy jest zaspokajanie potrzeb mieszkańców, można by rozważyć zaliczenie, wzorem chociażby ustawodawstwa z czasów międzywojnia, niektórych kwestii z zakresu polityki kulturalnej do zadań szczególnych i specyficznych dla kurortów. Również w kontekście propozycji dotyczących zmian polegających na ustaleniu obligatoryjnego składu komisji uzdrowiskowych (które miałyby składać się nie z radnych, a ze specjalistów z dziedzin kluczowych dla funkcjonowania uzdrowiska) można przemyśleć, czy nie rozszerzyć by proponowanego katalogu o osoby związane z kulturą, przygotowane do jej promowania. Warto także przypomnieć, że w przypadku jednego z projektów ustawy uzdrowiskowej z końca lat dziewięćdziesiątych postulowano, by w skład wspomnianej komisji obowiązkowo wchodził architekt gminny – a to osoba, która ze względu na swoje funkcje

z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego miałyby wpływ także na kulturę w aspekcie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami³⁵.

Trzeba ponadto pamiętać, że za swoje odpowiedzi dla przyszłego ustawodawcy służyć mogą rozwiązania stosowane w innych krajach. Jeśli chodzi o kwestie związane z polityką kulturalną w uzdrowiskach, ciekawe jest odniesienie prawnoporównawcze do jednej z niemieckich związkowych ustaw. Wśród dodatkowych wymagań dla gmin chcących zyskać status kurortu wymienia ona istnienie oferty kulturalnej, o tyle specyficznej, że zachęcającej do dbania o zdrowie i aktywności fizycznej. Innym warunkiem jest utrzymanie infrastruktury takiej jak zabytki oraz inne miejsca dla zwiedzających, a także stworzenie oferty zapewniającej rozrywkę kuracjom i wczasowiczom³⁶.

4. Zakończenie

Choć polityka kulturalna nie zajmuje pierwszoplanowej pozycji w zestawie zadań gminy (świadczy o tym chociażby względnie niewielki, bo wynoszący do kilku procent odsetek środków budżetowych przeznaczanych na jej cel), to jednak stanowi dziedzinę niewątpliwie ważną dla lokalnych wspólnot. Jej roli nie sposób nie docenić – odpowiednio prowadzona, przyczynia się do kształtowania wartościowych postaw i zainteresowań, integruje społeczność, a także pomaga w promocji gminy na zewnątrz. Ten potencjał wydaje się być coraz bardziej doceniany, o czym świadczą chociażby wzrastające w ciągu ostatnich kilkunastu lat wydatki gminne w przeliczeniu *per capita* ponoszone właśnie na cele kulturalne³⁷. Jednocześnie – pomimo że konieczne jest zachowanie pewnych kompetencji dla szczebla centralnego – zauważa się potrzebę kontynuowania procesu decentralizacji polityki kulturalnej. To z kolei umożliwi pełniejsze promowanie lokalnego folkloru i lepsze dopasowanie podejmowanych działań do potrzeb mieszkańców i miejscowych realiów.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym dotyczy wszystkich gmin, jednak w przypadku polityki kulturalnej pewną specyfiką odznaczają się gminy nastawione na turystykę, w tym wyodrębnione ustawą z 2005 r. gminy uzdrowiskowe. Mimo że obecnie ustawodawca nie wyróżnia szczególnych zadań w zakresie kultury, jakie miałyby należeć do wspomnianych gmin, to jednak spojrzenie w przeszłość pokazuje, że działalność kulturalna w tego typu ośrodkach nie była pomijana na płaszczyźnie prawnej. Jednak i dziś, mimo że bez szczególnego umocowania w prawie, polityka kulturalna gmin uzdrowiskowych wydaje się być prężniejsza niż gmin nie posiadających takiego statusu. Choć są to często działania kierowane przede wszystkim do turystów i kuracjuszy, to niewątpliwie beneficjentami takiego stanu rzeczy są się także stali mieszkańcy gminy.

Ewentualne zmiany w prawie, polegające na podkreśleniu roli polityki kulturalnej i włączenia związanych z nią niektórych kompetencji w ramy chociażby komisji uzdrowiskowej bądź na potraktowaniu wzorem niemieckim odpowiedniej bazy kulturowej jako warunku niezbędnego dla uzyskania statusu uzdrowiska zapewne jeszcze wzmocniłyby rolę czynników kulturowych w kształtowaniu wizerunku kurortu. Należy jednak podkreślić, że i bez tych regulacji władze gmin uzdrowiskowych w większości zdają sobie sprawę z wagi zagadnienia, a coraz większa konkurencyjność na polu rywalizacji o kuracjuszy sprawia, że atrakcyjna oferta kulturalna może być tym, co ostatecznie przekona do odwiedzenia miejscowości.

¹ Dz.U. Nr 16 poz. 95, tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 1515.

² Dz.U. z 2012 r. poz. 651, z późn. zm.

³ Dowodem na to może być chociażby kształt strony internetowej Gminy Muszyna. Wydzielono tam osobne zakładki „strefa turystyczna”, w której są publikowane informacje mogące zainteresować turystów (i tu jest mowa o kulturze) i „strefa miejska”, gdzie z kolei omawia się wewnętrzne sprawy gminy. Zob. <http://www.muszyna.pl/> [dostęp: 11.07.2015].

⁴ W podobnych sprawach stanowisko zajmował NSA, który jednak nie stwierdził sprzeczności między obowiązującym samorządy prawem a sytuacją, kiedy beneficjentami wykonywania przez gminę zadań własnych są osoby niezamieszkujące jej obszaru. Co więcej, powiązane zostaje to z innym zadaniem własnym, jakim jest promocja gminy. Warto przytoczyć fragment wyroku NSA z dnia 12 lipca 2007 (II OSK 1487/07): „Park ma służyć zaspokajaniu potrzeb wypoczynku i rekreacji wszystkich jego użytkowników”, ergo: nie tylko mieszkańcom jednostki samorządu terytorialnego.

⁵ G. Praweńska-Skrzypek, *Polityka kulturalna polskich samorządów. Wybrane zagadnienia*, Kraków 2003, s. 16.

⁶ B.G. Peters, *Administracja publiczna w systemie politycznym*, Warszawa 1999, s. 14.

⁷ Dz.U. RP 1921 Nr 44 poz. 267.

⁸ Dz.U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483, z późn. zm.

⁹ Nowelizacja dokonana była poprzez ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.

¹⁰ Dz.U. z 2012 r. poz. 642, z późn. zm.

¹¹ N. Honka, *Miejsce polityki kulturalnej w działalności samorządu terytorialnego*, [w:] *Polityka kulturalna jako czynnik promocji i rozwoju regionu (na wybranych przykładach organizacji i instytucji użyteczności publicznej)*, red. N. Honka, Lubowice 2009, s. 23.

¹² Cyt. za: *Raport o finansowaniu i zarządzaniu instytucjami kultury*, Kraków 2009.

¹³ Ibidem.

¹⁴ D. Ilczuk, *Polityka kulturalna w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków 2002, s. 47.

¹⁵ *Raport o finansowaniu...*, op. cit.

¹⁶ D. Ilczuk, op. cit., s. 45.

- ¹⁷ M. Modzelewska, T. Kukułowicz, *Finansowanie kultury przez samorządy. Plany, wykonania i realizacja wydatków na kulturę*, <http://www.nck.pl/media/attachments/315624/Finansowanie%20kultury%20przez%20samorz%C4%85dy.pdf> [dostęp: 17.10.2015].
- ¹⁸ Cyt. za: N. Honka, op. cit., s. 27.
- ¹⁹ Ibidem, s. 28.
- ²⁰ Zob. Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską, Dz.U.E 2006, PL, V 321 E, Art. 151.
- ²¹ Cyt. za: J. Kita, *Promocja kultury uzdrowiskowej na łamach prasy Królestwa Polskiego po 1864 r.*, [w:] „Historia polskiej kultury uzdrowiskowej” red. B. Płonka-Syroka i A. Syroka, Wrocław 2012, s. 159.
- ²² *Czynniki wpływające na jakość i konkurencyjność usług turystycznych w miejscowościach uzdrowiskowych*, Kraków 2005.
- ²³ Zob. T. Hurkała, *Jak kształtować nowoczesny wizerunek historycznego zdrojowiska na przykładzie uzdrowiska Szczawnica*, „Jedziemy do wód w...” 2010, nr 1, s. 59.
- ²⁴ *Czynniki wpływające na jakość...*, op. cit.
- ²⁵ A. Hadzik, *Turystyka i rekreacja uzdrowiskowa*, Katowice 2011, s. 138.
- ²⁶ Obecnie jest ich ponad 7 razy mniej niż w za czasów II Rzeczypospolitej.
- ²⁷ T. Bojar-Fijałkowski, *Prawo uzdrowiskowe w Polsce – stan i perspektywy*, [w:] *Turystyka zdrowotna i uzdrowiskowa*, red. M. Boruszczak, Gdańsk 2011, s. 227.
- ²⁸ A. Kaczmarska, *Uwarunkowania i tendencje zmian rozwoju uzdrowisk w Polsce*, [w:] *Uzdrowiska i ich znaczenie w gospodarce turystycznej*, red. A. R. Szromek, Kraków 2010, s. 68.
- ²⁹ Dz.U. RP z 1922 r. Nr 31 poz. 254.
- ³⁰ Dz.U. z 1966 r. Nr 23 poz. 150.
- ³¹ Z. Kruczek, A. Weseli, *Uzdrowiska karpackie*, Kraków 1987, s. 65-66.
- ³² Przykładem może być działająca w gminie Krynica-Zdrój komisja uzdrowiskowa, która w swoim planie działania na rok 2015 zamieściła m.in. przygotowanie do Festiwalu im. Jana Kiepury. Zob. <http://bip.malopolska.pl/umkrynicazdroj/Article/get/id,1021120.html> [dostęp: 10.07.2015].
- ³³ Tak jest m.in. w Gminie Sękowa. Trzeba jednak przyznać, że, ze zrozumiałych względów, komisje uzdrowiskowe częściej łączone są z komisjami właściwymi do spraw zdrowia.
- ³⁴ Zob. J. Golba, *Analiza ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z dnia 1.09.2005 Nr 167 poz. 1399)*, „Jedziemy do wód w...”, 2008, nr 1, s. 33.
- ³⁵ Zob. *Komisyjny projekt ustawy o gminach uzdrowiskowych*, 1997. Podobne rozwiązanie funkcjonuje również na Słowacji, która, pod względem modelu funkcjonowania komisji uzdrowiskowych, jest przez SGU RP uważana za wzór warty do naśladowania.
- ³⁶ *Ustawa o uzdrowiskach w kraju związkowym Nadrenia Westfalia*, [w:] *Europejskie Ustawy Uzdrowiskowe*, red. J. Golba, K. Rymarczyk-Wajda, Krynica-Zdrój 2008, s. 12-13.
- ³⁷ *Raport o finansowaniu...*, op. cit.

Źródła

Czynniki wpływające na jakość i konkurencyjność usług turystycznych w miejscowościach uzdrowiskowych, Kraków 2005.

Komisyjny projekt ustawy o gminach uzdrowiskowych, 1997.

Modzelewska M., Kukołowicz T., *Finansowanie kultury przez samorządy. Plany, wykonania i realizacja wydatków na kulturę* (dostęp online: <http://www.nck.pl/media/attachments/315624/Finansowanie%20kultury%20przez%20samorz%C4%85dy.pdf>).

Raport o finansowaniu i zarządzaniu instytucjami kultury, Kraków 2009.

Literatura

Bojar-Fijałkowski T., *Prawo uzdrowiskowe w Polsce – stan i perspektywy*, [w:] *Turystyka zdrowotna i uzdrowiskowa*, red. M. Boruszczak, Gdańsk 2011.

Europejskie ustawy uzdrowiskowe, red. J. Golba i K. Rymarczyk-Wajda, Krynica-Zdrój 2008.

Golba J., *Analiza ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z dnia 1.09.2005 Nr 167 poz. 1399)*, „Jedziemy do wód w...” 2008, nr 1.

Hadzik A., *Turystyka i rekreacja uzdrowiskowa*, Katowice 2011.

Honka N., *Miejsce polityki kulturalnej w działalności samorządu terytorialnego*, [w:] *Polityka kulturalna jako czynnik promocji i rozwoju regionu (na wybranych przykładach organizacji i instytucji użyteczności publicznej)*, red. N. Honka, Lubowice 2009.

Hurkała T., *Jak kształtować nowoczesny wizerunek historycznego zdrojowiska na przykładzie uzdrowiska Szczawnica*, „Jedziemy do wód w...” 2010, nr 1.

Ilczuk D., *Polityka kulturalna w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków 2002.

Kaczmarska A., *Uwarunkowania i tendencje zmian rozwoju uzdrowisk w Polsce*, [w:] *Uzdrowiska i ich znaczenie w gospodarce turystycznej*, red. A. R. Szromek, Kraków 2010.

Kita J., *Promocja kultury uzdrowiskowej na łamach prasy Królestwa Polskiego po 1864 r.*, [w:] *Historia polskiej kultury uzdrowiskowej*, red. B. Płonka-Syroka i A. Syroka, Wrocław 2012.

Kruczek Z., Weseli A., *Uzdrowiska karpackie*, Kraków 1987.

Peters B.G., *Administracja publiczna w systemie politycznym*, Warszawa 1999.

Prawelska-Skrzypek G., *Polityka kulturalna polskich samorządów. Wybrane zagadnienia*, Kraków 2003.

Akty prawne polskie

Ustawa z dnia 17 marca 1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. RP Nr 44, poz. 267.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.

Ustawa z dnia 23 marca 1922 r. o uzdrowiskach, Dz.U. RP Nr 31, poz. 254.

Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym,
Dz.U. Nr 23, poz. 150.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym, Dz.U. z 2015 r. poz. 1515.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Dz.U. z 2012 r. poz. 642.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
Dz.U. z 2014 r. poz. 1446.

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony
uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych, Dz.U. z 2012 r. poz. 651.

Akty prawne ponadnarodowe

Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności wyrazu kulturowego,
Dz.U. z 2007 r. Nr 215, poz. 1585.

Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską, Dz.U. 2006, PL, V 321 E.

Orzecznictwo

Wyrok NSA z dnia 12 lipca 2007 (II OSK 1487/07).

Internet

<http://bip.malopolska.pl/umkrynicazdroj/Article/get/id,1021120.html>

<http://www.muszyna.pl/>

Agata Lizak: studentka III roku prawa w Wyższej Szkole Prawa i Administracji Przemysław-Rzeszów;
Zamiejscowy Wydział Prawa i Administracji w Rzeszowie. E-mail: agata_lizak@interia.pl.